

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2020

YEARBOOK

2020

ГОДИНА 11
БРОЈ 16

VOLUME XI
NO 16

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2020
YEARBOOK
2020

ГОДИНА 11
БР. 16

VOLUME XI
NO 16

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Виолета Димова

вонр. проф. Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

проф. д-р Ева Ѓорѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нечати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Ѓуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска, проф. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик, проф. д-р Јованка Денкова, проф. д-р Даринка Маролова, Доц. д-р Весна Коцева, виш лектор м-р Снежана Кирова, виш лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор д-р Надица Негриевска, виш лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

виш лектор м-р Биљана Иванова, виш лектор м-р Крсте Илиев,

виш лектор м-р Драган Донеv

(англиски јазик)

Техничко уредување

Сања Гацов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD— University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD— University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strossmaier, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofilt Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD,

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD, Prof. Eva Gjorgjievska, PhD,

Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Prof. Darinka Marolova, PhD,

Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva,

MA, lecturer Nadica Negrievska, PhD, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Georgievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Ivanova, MA, lecturer Krste Iliev, MA, lecturer Dragan Donev, MA

(English language)

Technical editor

Sanja Gacov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

Марија Тодорова

ДИЈАЛЕКТИТЕ НА ШПАНСКИОТ ЈАЗИК ВО
СОЕДИНЕТИТЕ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ

Marija, Todorova

DIALECTS OF SPANISH IN THE UNITED STATES OF AMERICA 9

Книжевност

Marija Krsteva, Dragan Donev, Kristina Kostova,

Krste Iliev, Natalija Pop Zarieva

THE USE OF LETTERS IN POSTMODERN BIOFICTIONS:

THE PARIS WIFE 19

Крсте Илиев, Марија Крстева, Кристина Костова,

Драган Донеv, Наталија Поп Зариева

ПРЕНЕБРЕГНУВАЊЕТО НА СТАТУСОТ И ДОЛЖНОСТА

НА ПРИНЦОТ ХАЛЈ, НЕГОВИОТ ГРЕВ НА МРЗЛИВОСТ, НЕГОВАТА
РЕФОРМАЦИЈА И НЕГОВОТО ПАЃАЊЕ ВО ГРЕВОТ НА ГОРДОСТА

Krste Iliev, Marija Krsteva, Kristina Kostova, Dragan Donev, Natalija Pop Zarieva

PRINCE HAL'S NEGLECT OF STATUS AND OFFICE, HIS SIN OF SLOTH,

HIS REFORMATION AND HIS FINAL FALL INTO THE SIN OF PRIDE 27

Преведување

Светлана Јакимовска

КОН ПРЕВОДОТ НА „СЛАВНАТА ИНВАЗИЈА НА МЕЧКИТЕ НА СИЦИЛИЈА“
ОД ДИНО БУЦАТИ

Svetlana Jakimovska

ON THE TRANSLATION OF “THE BEARS’ FAMOUS INVASION OF SICILY”

BY DINO BUZZATI 39

Драган Донеv, Марија Крстева, Кристина Костова,

Крсте Илиев, Наталија Поп Зариева

УЛОГАТА НА КВАЛИФИКУВАНИТЕ ПРЕВЕДУВАЧИ ВО

ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА И ИНФОДЕМИЈА

Dragan Donev, Marija Krsteva, Kristina Kostova,

Krste Iliev, Natalija Popzarieva

THE ROLE OF QUALIFIED TRANSLATORS IN THE

GLOBALIZED WORLD DURING PANDEMIC AND INFODEMIC 51

Марија Леонтиќ

ЗБОРОВНИТЕ ГРУПИ СО ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК

И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontikj

WORD GROUPS WITH A GERUND IN TURKISH LANGUAGE AND

THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE 59

Дидактика

Викторија Еленова

ПСИХОЛИНГВИСТИЧКИ ОСВРТИ КОН ПРОЦЕСОТ НА
ИЗУЧУВАЊЕ СТРАНСКИ ЈАЗИК

Viktorija Elenova

PSYCHOLINGUISTIC OVERVIEW OF THE FOREIGN LANGUAGE

LEARNING PROCESS 69

Неда Радосављевиќ

ИМПЛЕМЕНТИРАЊЕ НА КОМБИНИРАНА НАСТАВА КАЈ
СТУДЕНТИТЕ ЗА УЧЕЊЕ АНГЛИСКИ КАКО СТРАНСКИ
ЈАЗИК ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Neda Radosavljevikj

IMPLEMENTING BLENDED LEARNING APPROACH WITH

STUDENTS WHEN LEARNING ENGLISH AS A SECOND LANGUAGE 79

**ПСИХОЛИНГВИСТИЧКИ ОСВРТИ КОН ПРОЦЕСОТ НА
ИЗУЧУВАЊЕ СТРАНСКИ ЈАЗИК****Викторија Еленова¹**¹Универзитет на Југоисточна Европа, Тетово
v.elenova@seeu.edu.mk

Апстракт: Во оваа статија ќе стане збор за процесите коишто се случуваат на ниво на човечкиот мозок при етапите на изложување на странски јазик, идентификување со истиот, сфаќање на неговите структури и негово восприемање.

Од аспект на лингвистиката многу е кажано за процесот на изучување/предавање странски јазик. Од современа перспектива се работи за теориски поставки кои најчесто се базираат на преведувачки и споредувачки процеси. Последните триесеттина години носат еден нов навев од идеи и согледувања за тоа како да се постигне поефикасен, полесен и поприроден процес на предавање/учење странски јазици.

Потпирајќи се на психологијата и на неврологијата, глотодидактиката почнува да ги дава првите резултати, односно почнува да создава механизми кои таквиот процес го издигнуваат на повисоко рамниште.

Базирајќи се на физиологијата и на анатомијата на мозокот, во состојба сме да осознаеме нови факти за неговата функционалност и со тоа да го издигнеме предавањето странски јазици до посакуваната и заслужената позиција.

Всушност, новите пристапи ќе ни ги покажат и заблудите на традиционалните методи за предавање. Се разбира, ќе се кршат копја за одбрана на традиционалните методи, но вербата во поставувањето нова (изменета) структура ќе ги победи некогашните убедувања.

Заклучокот е далеку едноставен, ако го споредиме со сложеноста на нервниот систем. Тој вели дека факторот предавач/наставник и неговиот хуманистички пристап кон ученикот, мотивираноста да се даде или пренесе, креативноста во создавањето или селектирањето на дидактичките материјали и обезбедувањето на еден пријатен и стимулирачки амбиент за учење, ќе направат мозокот да се опушти, да се помири и да дозволи да се случат потребните нервни процеси кои ќе овозможат ефективно учење странски јазик.

Клучни зборови: *мозок, неврони, лева и десна хемисфера, сфаќање, восприемање, мотивација, афектен филтер.*

PSYCHOLINGUISTIC OVERVIEW OF THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING PROCESS

Viktorija Elenova¹

¹South East European University, Tetovo

Abstract: This article will talk about the processes that take place at the level of the human brain during the stages of exposure to a foreign language, identifying with it, understanding its structures and its acquirement.

From the aspect of linguistics, a lot has been said about the process of learning / teaching a foreign language. From a modern perspective, these are theoretical assumptions that are usually based on translation and comparison processes. The last thirty years have brought a new stream of ideas and insights on how to achieve a more efficient, easier and more natural process of teaching / learning foreign languages.

Relying on psychology and neurology, glottidactics begins to give the first results, i.e. it begins to create mechanisms that raise such a process to a higher level.

Based on the physiology and anatomy of the brain, we are able to learn new facts about its functionality and thus raise the teaching of foreign languages to the desired and deserved position.

In fact, the new approaches will show us the misconceptions of traditional teaching methods. Of course, the spears will be broken to defend the traditional, cathedral methods, but the belief in setting up a new (changed) structure will defeat the old convictions.

The conclusion is pretty simple, compared to the complexity of the nervous system. It says that the factor of teacher (leader in the teaching process) and his humanistic approach to the student, the motivation that he/she gives or conveys, the creativity he/she produces in creating or selecting didactic materials and providing a pleasant and stimulating learning environment, will make the brain relax, reconcile and it will allow the necessary neural processes to take place, which will enable effective foreign language learning.

Keywords: *brain, neurons, left and right hemispheres, comprehension, acquirement, motivation, affective filter.*

1. Местото на глотодидактиката меѓу хуманистичките науки

Во последниве триесет години, сведоци сме на длабоки социолошки, политички и културни промени. Процесот на глобализација, потребата од континуирано професионално преквалификување во светот на трудот, постојаните реформи во училиштата и на универзитетите, формирањето и делувањето на Европската Унија, се само некои од сликите коишто го опишуваат современото општество во кое изучувањето на странските јазици е сè понеопходно.

Дваесеттиот век се нарекува „век на мозокот“ заради фактот што токму во тој период, поточно во неговите последни триесет години, се доаѓа до посебни откритија за невропсихологијата како дел од човечкото однесување. Во овој период, како и во годините од Новиот век се поставени уште појасни прикази за човечкиот мозок на анатомско, физиолошко, молекуларно и клеточно ниво.

Дури и науката за изучување јазици (глотоидидактика)¹, со интерес гледа кон невролошките науки сакајќи да спознае и да продлабочи некои невропсихолошки механизми за учење јазик. На тој начин науката за изучување јазици би дошла до теории, модели и заклучоци за ефикасно изучување на втор јазик или воопшто, до заклучоци околу изучувањето странски јазици.

Науката за изучување јазици (глотоидидактика)², најпрво никнала како придружна гранка на општата лингвистика и била насочена кон принципите за примена, односно претставувала практичен дел на една постоечка теоретска дисциплина. Потоа, истата сакајќи да продре низ специфични лингвистички содржини како и да ги проучи (восприемањето на јазикот и начините на предавање на истиот), почнува да се потпира на педагошките и на психолошките науки.

Бидејќи восприемањето на еден нов јазик претставува комплексен процес којшто инволвира фактори од различна природа: психолошка, невролошка, комуникациска, културна, методолошка, емоционална итн., се појавило за несоодветно да се третираат невролошките принципи исклучиво од едукативен аспект, а при тоа да се исклучат од играта останатите фактори. Од таа причина, науката за изучување јазици (глотоидидактика), не копира теории изведени од други области на истражување, туку на основа на различни теориско-методски искуства во други дисциплини, разработува свои модели за јазично образование.

„Мерката за комплексност на една операција се изразува преку бројот на фактори коишто се земени за обработка и опсежноста на потребното проучување за истите да бидат опишани.“ (Е. Боничели, 2000)

Дефиницијата може да го опише процесот на предавање странски јазик: наставникот освен што треба да организира практично предавање на јазикот (користење соодветна методологија, обезбедување соодветна атмосфера, обезбедување нагледни средства), тој треба да се занимава и со факторите коишто влијаат врз восприемањето на јазикот кај слушателите: импактот од личната култура како и од културата на јазикот кој се учи, проблемите околу

¹ **glottodidattica** – **Vocabolario Treccani**

glottodidattica s. f. [comp. di glotto-lingua, linguaggio e didattica – l'attività e la teoria educativa che concerne i metodi d'insegnamento]. – Settore della linguistica, e più propriam. della linguistica applicata, che ha per oggetto l'insegnamento delle lingue (cioè della lingua prima, o materna, e di una o più lingue seconde)

Глото – јазик и дидактика – дејства и теории кои се однесуваат на методите за предавање. – Дел од применетата лингвистика којашто за предмет на проучување го има предавањето на јазици (прв (мајчин), како и еден или повеќе втори јазици)

² Заради блискоста со италијанскиот јазик и заради користењето италијанска научна литература, наместо наука за изучување јазици, ќе биде применуван терминот глотоидидактика.

пронаоѓањето (враќањето) во школскиот амбиент, траумите заради повторното учење, интерлингвистичкиот развој, приватниот живот, здравствената состојба и др.

Во контекст на комплексноста на процесот на восприемање/предавање на странски јазици, глотодидактиката во последниве години сè повеќе ги напушта универзалните модели, приморана е да разработува нови теории и нови методологии засновани на специфичноста на различните ситуации во кои се случува восприемањето (странски јазик во возрастна доба, странски јазик на имигранти, описменување во втор јазик), но сепак концентрирајќи се на единката (ученикот) во образовниот процес, функционирањето на мозокот, на реагирањето и на однесувањето, чијашто вкупност претставува предмет на невролингвистиката.

2. Невробиолошката основа во восприемањето јазик

Човечките однесувања, од оние едноставните, како подигање молив, до оние посложените, како читање, учење на памет поезија, свирење на музички инструмент, се плод на интеракција помеѓу нервните клетки, групирани во посложени или попусти кола коишто посредуваат помеѓу организмот и надворешната околина. Кога ќе се сфати функционирањето на нервните клетки одделно, како и организирани во групи, ќе можат да се сфатат и феномените на човечкото однесување.

Понекогаш сме зачудени пред некои човечки карактеристики, како на пример: способноста за меморирање на јазични структури кај децата или пак, нивната способност да восприемаат повеќе од еден јазик истовремено (кај деца од билингвални семејства), музикалноста, способноста за свирење инструмент или способноста за создавање рачни креации како предност во процесот на учење странски јазици.

Човечкиот мозок е составен од милијарди неврони, односно од меѓусебно поврзани нервни клетки. Невроните истовремено пренесуваат, разменуваат и елаборираат податоци. Пренесувањето на податоците се остварува преку електрични сигнали емитувани преку аксони (нервни влакна), односно преку нивните клеточни продолжетоци чишто врвови (синапси) креираат допирни точки со други неврони. Мрежата на нервни поврзувања може да биде толку моќна, така што само еден неврон да може да предизвика активирање на илјадници други нервни клетки.

Основната задача на невроните е да ги координираат човечките активности, како на ниво на функционирање на органите, така и на ниво на однесување. При исполнување на својата задача, невроните се организираат во клеточни групи, наречени „невро-функционални модули“.

Организирањето на нервните системи се случува по природен пат, заради генетски фактори (мозокот е предиспониран да создава невронски групи со

кои ги управува човечките функции кои не ни мораат да бидат сфатени: плачот кај новороденчињата), но невро-функционалните модули се создават и заради „input“ (понатаму „стимул“) од околината и заради акцијата и интеракцијата на единката со таквите стимули. Значи, за развој на јазик, неопходен е јазичен стимул, а доколку тој отсуствува во првите години од животот, се оневозможува способноста за восприемање дури и на мајчиниот јазик.

Стимулите навреќаат на искуството, коешто го активира генетскиот потенцијал да разработува информации од амбиентален карактер (да разграничува звуци од артикулирани гласови). Но, исто така, стимулите зависат од искуството, односно на основа на искуството понатаму овозможуваат разработување на информацијата на повисоко рамниште (организирањето на втор странски јазик на основа на веќе стекнат јазик).

Амбиент којшто е разнолик и богат со стимули, овозможува силна когнитивна функција и развој на нервниот систем. Таквиот амбиент избобилува со стимули од аудитивен, визуелен и емотивен карактер.

Всушност, ќе заклучиме, агилноста на невроните во процесот на изучување на јазик зависи од околината, од емоциите, од существувањето со околината и од мотивацијата којашто следствено ќе се роди.

2.1. Мозокот – хардвер при процесот на изучување странски јазици

Неврологијата го разработува феноменот на латерација, а тоа пак подразбира постоење на две мозочни хемисфери, поставени лево и десно во черепот. И двете хемисфери работат на различен начин. Психологијата нивното функционирање го дефинира: на левата хемисфера ѝ се доверени задачи од аналитичка и логичка природа, додека во десната хемисфера се обработуваат податоци од глобален, аналоген карактер.

Бимодалност упатува на взаемно функционирање на двете мозочни хемисфери, аналитичката (лева хемисфера) и глобалната (десна хемисфера). И двете хемисфери се инволвирани во јазичната комуникација и затоа треба да се изнаоѓаат начини за да бидат интегрирани во процесите на изучување јазик. Од овде и произлегува опозицијата на Крашен: „восприемање“ наспроти „сфаќање“. Според него, восприемањето е процесот што овозможува долготрајна меморија и длабоко интегрирање на двете хемисфери, а сфаќањето е процесот што предизвикува краткотрајна меморија и се базира на левата хемисфера.

Насочивост е принцип според кој се случува бимодалноста, односно објаснува една прецизна насока: од десната хемисфера (контекстуална и глобална), кон левата хемисфера (формална и механичка).

Затоа, во оперативните модели на предавање странски јазик согледуваме: мотивирање за сфаќање, инволвирајќи емотивна димензија (задоволство да се научи нов јазик, љубопитноста за нова култура – десна хемисфера) и логичност (професионалната потреба, егзистенцијалната потреба – лева хемисфера). Потоа се претставува дидактичкиот контекстуализиран материјал, истиот е

богат со стимули и со културолошки конотации (десна модалност), за на крајот да се премине кон формализирање на анализата со техники насочени кон левата модалност (вежби, согледување на функционирањето, граматички заклучоци).

Од погоре реченото, восприемањето е несвесен процес којшто ги користи стратегиите на глобалност на десната хемисфера од мозокот, заедно со оние аналитичките на левата хемисфера. Тоа што е восприемено, влегува во стабилен дел од компетентностите на една личност, останува во долготрајната меморија.

Сфаќањето е рационален процес, воден од левата хемисфера, базиран на краткотрајна меморија. Со други зборови, компетентноста на сфаќање има свое време, не е дефинитивна, не е трајна. Таа многу побавно се активира споредено со восприемената компетентност и затоа во реалната комуникација, може да има улога на монитор, односно на контрола на граматиката.

Наставниците треба да тежнеат да дојдат до восприемање. Кога се постигнува сфаќање, се добива и чувство на постигнат позитивен резултат, но реално се работи за времен ефект којшто не може да генерира автономно лингвистичко однесување. Оваа дихотомија всушност нè навраќа да ги анализираме дидактичките материјали со коишто располага наставникот по јазик.

Крашен издвојува три принципа коишто доведуваат до восприемање, наместо до едноставно сфаќање.

- Јасен стимул (input) – ученикот да може да се сконцентрира на содржината, а не на формата.
- Природен, логичен ред – инпутот да биде доведен според природен, градациски ред. Да биде следствен на оној сервирианиот во еден претходен момент. Виготски зборува за „зона на потенцијален развој“: растојание од задачата којашто ученикот е во состојба да ја направи и потенцијалното ниво кое истиот тежнее да го достигне со реализирање на задачата во целост. Растојанието се преминува самостојно или со помош на водач (наставник, учител). Ако последователно преминуваме кон нови елементи, значи дека сите претходни претставуваат неопходен услов за восприемање.
- Да постои сигурност дека при градациската последователност на елементите НЕ е вклучен афектен филтер.

2.2. Афектен филтер

Овој афектен филтер ќе се објасни преку метафората за електричен прекинувач, оној којшто ги поврзува центрите за сфаќање и за восприемање. Ако овој прекинувач се вклучи, тогаш ќе го прекине текот на процесот, односно она што е дојдено во краткотрајната меморија, нема да продолжи кон центрите за долготрајна и стабилна меморија, нема да се достигне восприемање. Да не дозволиме спомнатата метафора да нè одведе на погрешна интуиција: афектниот филтер одговара на хемиски процеси. Во состојба на смиреност, адреналинот се трансформира во норадреналин, нервен хормон, преносник којшто го

олеснува помнењето. Во ситуација на страв и стрес се создава стероид којшто го блокира норадреналинот и предизвикува конфликт со амигдалата (емотивна жлезда којашто го одбранува мозокот од непријатни дразби) и со хипокампусот (жлезда којашто ја активира меморијата). Значи, афектниот филтер претставува механичка препрека и се појавува при:

- Состојба на анксиозност (тага), незадоволство (заради случено строго коригирање и истакнување на грешки);
- Активности коишто ја доведуваат во прашање личната претстава на ученикот пред останатите учесници во образовниот процес;
- Активности кои ја минираат себепочитта;
- Активности кои предизвикуваат чувство на немоќ за научување (вежби за разбирање со обемен фонд нови зборови од странскиот јазик).

Восприемањето претставува сложен процес и самиот по себе е еден вид напор. Мозокот мора да се усогласи, да се помири, за да може да создава лична архитектура, а тоа значи да редирајнира своја мрежа од електро-хемиски врски помеѓу невроните.

2.3. Мотивација

За функционирањето на овој процес, е потребна енергија (повторно метафорички), потребна е мотивација. Мотивацијата, според *Шуман*, се должи на три фактора: моралност, потреба, задоволство.

Моралноста царува во традиционалните ситуации на образование. Овој вид мотивација не доведува до восприемање бидејќи вклучува афектен филтер уште во фазата на краткотрајна меморија (во традиционалното образование, се знае за тест, но по поминување на летниот распуст, задачите не можат да се одговорот). Се произведува сфаќање, но не и восприемање.

Потребата може да претставува мотивација тесно врзана за левата хемисфера од мозокот, значи рационална, свесна, функционална, но истата ќе биде ограничена ако:

- потребата не е во доволна мера испочитувана (различна е потребата за учење англиски јазик од потребата за учење алгебра, на пример);
- трае до моментот додека ученикот не одлучи дека потребата е задоволена.

Задоволството е мотивација којашто есенцијално е врзана за десната хемисфера, но ја ангажира исто така и левата, станувајќи на тој начин многу моќна.

А, кога може ученикот да најде задоволство за учење јазик?

Освен кога е свесен дека реализира животен предизвик и дека задоволува една потреба, тој може да постигне задоволство од учењето јазик ако:

- е континуирано поддржуван од наставникот и ако притоа постојат пријатни емоции;
- е исклучено потфрлањето (а тоа значи, исклучени се сите активности кои доведуваат до фрустрација);

- чувствува задоволство заради различноста (преку предизвикувачки, иновативни јазични активности);
- чувствува задоволство од новото и невообичаеното во наставата по странски јазик;
- се чувствува предизвикан од наставните содржини (видеа, музика, квизови);
- чувствува задоволство од систематичноста на процесот (открива како функционира системот (јазикот), ги претпоставува и ги открива следните поглавја и со тоа се инволвира на апстрактен начин).

Заклучок

Произлегува дека човечкиот мозок е сложена машинерија без чиишто процеси постоењето е бесмислено. Но, произлегува и дека за квалитативно и квантитативно користење на таквата машинерија, мора да се знаат и да се употребуваат упатства.

Учењето странски јазик најчесто е прашање на избор, задоволство, па во таа насока треба да оди и давањето мотивација од страна на наставниците. Глотодидактиката е еден вид уметност, потребна е голема креативност и трпение. Создавањето и користењето на стимулирачки дидактички материјали на часовите, спонтаност и наклонетост, почит кон ученикот, како и континуирано охрабрување со дизајнирана критика, би можеле да бидат основните начела во поставувањето на критериумите за успешен образовен процес по странски јазик.

Користена литература

- [1] BALBONI P. E., (1994), *Didattica dell'italiano a stranieri*, Bonacci, Roma.
- [2] BALBONI P. E., (2015), *Le sfide di Babele*, UTET Università, Torino.
- [3] BALBONI P. E., (1998), *Tecniche didattiche per l'educazione linguistica*, UTET, Torino
- [4] BEGOTTI P., (2010), *Imparare da adulti, insegnare ad adulti le lingue*, Guerra – Soleil, Perugia – Welland (Canada).
- [5] BEGOTTI P., (2006), *L'insegnamento dell'italiano ad adulti stranieri*, Guerra, Perugia.
- [6] BROOKFIELD S., (2006) *Andragogy: Alternative Interpretations and applications summarized from "Understanding and facilitationg Adult Learning"*- <http://literacy.kent.edu/-nebraska/curric/ttim1/artsum.html>
- [7] GIBBS G., HABESHAW T., (1992), *Preparing to teach* (2nd edition), Exeter, BPC Wheatons Ltd.
- [8] CAON F., RUTKA S., (2004) , *La lingua in gioco*, Guerra, Perugia.

- [9] DALOISOM., (2009) *Ifondamenti neuropsicologici dell'educazione linguistica*, Universita' Ca' Foscari Venezia.
- [10] PACIOTTI E., (2018), *Il gioco e' una cosa seria, educazione agli adulti: Dalla progettazione all'insegnamento*, Bollettino Itals, Anno 16, numero 72.
- [11] KNOWELS M., (1984), *The adult learner: a neglected species*, 3rd ed. Texas.
- [12] KNOWELS M., (2004), *Designs for Adult learning*, Chapter 2. Components of an Andragogical Process Design – www.umsl
- [13] KNOWELS M., (1980), *The Modern Practice od Adult Education. From pedagogy to Andragogy* /Rev. and updated. Cambridge.
- [14] KNOWELS M., HOLTON E. F., SWANSON P. A., *The adult learner. The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*, <http://www.google.com/books?hl=bg&lr=&id=J6qGsHBj7nQC&oi=fnd&pg=PR118dq=Adult+learner+-+book&ots=maQ24jda-w&sin=ha6kstQiz-nJt6QKIZ>
- [15] KULIC R., DESPOTOVIC M., (2004), *Uvod un andragogiju*, Beograd, Nauka.
- [16] ГЮРОВА В., (1998), *Изкуството да обучаваме възрастни*. С., Универсал – Друмев.
- [17] ГЮРОВА В., (2009а), *За образованието на възрастните и някои понятия, свързани с него* – сп. Педагогика, бр. 3–4.
- [18] ГЮРОВА В., БОЖИЛОВА В., (2008а), *Портфониото на преподавателя*, С., Европрес.
- [19] ГЮРОВА В., БОЖИЛОВА В., (2008б), *Форматиране на умения за учене. Ръководство за преподавателя*, С., Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2020